

mone, aut eum Deo in oratione loqueretur: qui maceratum corpus continuo jejunis habens, studebat de persecutore generis humani inimico longo triumphare martyrio; ut de eo dici possit illud S. Ambrosii: Plus currit in certamine confessio iste sustinens, quam martyr ictum suffrens, mucrone fundens sanguinem. Sanete mortuus est anno Domini 781, cum 36 annis quasi Episcopus rexisset Ecclesiæ Eystettensem, quam ipse fundavit.

Nota: Hi angeli sunt in dextera Christi. *Primo*, quia in digniore gradu in Christi Ecclesia ab eo sunt constituti. Ita Auselius et Aratas. *Secondo*, quia a Deo præ ceteris proteguntur, conservantur et foventur. Vide dicta vers. 46; ideoque habent angelum altioris ordinis, a Deo sibi ad Ecclesiæ regimen destinatum. *Vero* et prudenter nuper Episcopus Albrechtinus in Belgo, euidam petenti quandam dispensationem, allegantique se consuluisse Doctores, illosque asserere Episcopum posse in hoc casu eum eo dispensare, respondit: «Doctores habent angelum Doctoralem, ego habeo angelum Episcopalem. Hic mihi dicat, esto possim dispensare, non tamen debere, nec decere. Ergo non dispensabo.» Nimirum «divinatio in ore regis (Episcopi), in iudicio non errabit os ejus.»

Moraliter, discit hic quanta sit dignitas et sublimitas status Episcopalis. Episcopi enim hie vocantur «Stelle», et angeli dexteræ Christi. *Rursum*, vocantur «Principes Dei, et principes sanctuariorum.» Ita enim vocantur 24 pontifices, sacerdotibus Auriacis prepositi, qui erant typi et forma Episcoporum, *i. Paral. xxv.*, 5 et 18. *Tertio*, Episcopis proprie dictur illud *i. Petri ii.*, 9: «Vos estis genitum electum, regale sacerdotium, gens sancta.» Et illud *Psalm. lxx.*, 6: «Ego dixi: Dii estis, et filii excelsi omnes.» *Quarto*, Concilium Tridentinum ait, Episcopatum esse «munus angelicis humeris formidabile.» Rursum, sicut S. Petrus suceddit Summus Pontificis, ita alii Apostolis succedunt Episcopi. Ipsi ergo nunc in Ecclesia sunt Apostoli Christi; Apostolicam ergo Apostolorum vitam, doctrinam et zelum imitentur. *Quinto*, S. Ignatius *ad Philadelph.*, hac gradatione hierarchiam in Ecclesia docet: «Principes obediunt Casari, milites Principibus, Diaconi Presbyteris sacerorum prefectri; Presbyteri, Diaconi et reliqui Clerus una cum populo universo, milibus, Principibus et Cesare, ipsi Episcopo parcent, Episcopus Christo, et Christus Patri.» Idem *ad Smyrnenses*: «Omnis Episcopum sequimus, ut Christus Patrem.» Et inferior: «Luci Diaconi subiectantur, Diaconi Presbyteri, Presbyteri Episcopo, Episcopus Christo, ut ipse Patri.» Et rursum: «Quomodo ultionem evadere poterit, qui preter Episcopum (contra Episcopi voluntatem et iussa, invito Episcopo) aliquid egerit? Sa-

cerdotium enim est summa omnium honorum, quæ in hominibus consistunt, quod si quis inhonoraverit, Deum inhonorat, et Dominum Jesum Christum primogenitum totius creature, et solum naturæ principem, ac sacerdotem Iesu.»

Hinc *secundo*, dicant Episcopi quanta sit eorum obligatio, tum ut sanctitate Ecclesie præluerent, tum ut sua vigilancia et prudentia mores improborum corrigan, et probos in virtute promoveant. Audient S. Chrysostomum, hom. 38 *in Matth.*: «Si stomachus sanus est, totum corpus validum est: ita si sacerdotum integrum fuerit, tota Ecclesia floret; si autem corruptum fuerit, tota Ecclesia maredita est. Cum ergo videris populum indisciplinatum et irreligiosum, sine dubio cognoscere, quia sacerdotium ejus non est sanum.» Hinc Chromatius in cap. vi *Matth.*: «Episcopus, ali, est quasi oculus Ecclesie corpus illuminans: si ergo lumen, quod in te est, o Ecclesia, tenebras sint, tenebra corporis quantum erunt?» Et S. Hieronimus, *Contra Lucifer.*: «Ut sal, inquit, omnem cibum condit, ita mundi et Ecclesiæ totius condimentum est. Episcopus: qui si immaturus fuerit per haeresim, libidinem, etc., a quo alio poterit condiri, cum ipsis fuerit omnium conditum?» Idem *epist. 43*: «Tanta, uit, debet esse conversatio et eruditio Pontificis, ut omnes motus, grossus, et universa ejus opera notabilia sint, veritatem mente concepiat, et canitoto habuit resonet et ornata, ut quidquid agit, quidquid loquitur, doctrina sit populorum.» Idem *ad Heliodorum Episcopum*, monens eum ne nimis lugeat mortem Nepotiani nepotis sui: «In te, ait, omnium oculi diriguntur; domus tua et conversatio quasi in specula constituta, magistra est publicæ discipline; quidquid feceris, id sibi omnes faciendum putant. Cave ne committas, quod aut qui reprehendere volunt, digne lacerasse videantur; aut qui imitari, cogantur delinquere.» Idem ad eundem: «Non est facile stare loco Pauli, tenere gradum Petri, jam cum Christo regnandum; ne forte veniat angelus, qui scindat velum templi, qui candelabrum tuum de loco moveat.»

S. Gregorius in *Pastorali*: «Ab imperitis, inquit, pastorale magisterium quanta temeritate suscipitur, cum sit ars artium regimen animarum! et tantum debet populi actionem actio transcendere Presulis, quantum distat a grege vita pastoris.» Rursum: «Lux gregis est flamma pastoris.» Legant Episcopi et Pastores vitam S. Martini, Nicolai, Ambrosii, Augustini, Basili, Chrysostomi, Borromaei et aliorum Ecclesie Presulorum. Nihil enim ita spiritum illuminat, delectat, mouet et excitat ad vitam sanctam, et in suo gradu perfectam, atque simillimum Sanctorum vita et exempla, ut re ipsa multa, et multorum experientia didici, et in dies disco.

CAPUT SECUNDUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Iohnes jussu Christi scribit, primo, *Angelo Ephesi*, ut primam charitatem collapsam reparat: ni faciat, minatur quod amoveat candelabrum ejus; si faciat, promittit ei lignum vite. Secundo, vers. 8, *Angelo Smyrnæ*, ut sit constans in fide et virtute usque ad mortem, promittens ei coronam vite. Tertio, vers. 12, *Angelo Pergami*, ut fortiter se opponat Nicolaitis, minans eis gladiem, et promittens ei manna absconditum, et calculum candidum. Quarto, vers. 18, *Angelo Thyatiræ*, ut resistat Jezabeli docenti fornicari et vesci idolothysis, promittens ei potestatem super gentes, et solam matutinam.

1. Angelo Ephesi Ecclesia scribe: Hæc dicit, qui tenet septem stellas in dextera sua, qui ambulat in medio septem candelabrorum aureorum: 2. Scio opera tua, et laborem, et patientiam tuam, et quia non potes sustinere malos; et tentasti eos, qui se dicunt Apostolos esse, et non sunt, et inventisti eos mendaces. 3. Et patientiam habes, et sustinuisti propter nomen meum, et non defecisti. 4. Sed habeo adversum te, quod charitatem tuam primam reliquisti. 5. Memor esto itaque unde excideris; et age penitentiam, et prima opera fac: sin autem, venio tibi, et movebo candelabrum tuum de loco suo, nisi penitentiam egeris. 6. Sed hoc habes, quia odisti facta Nicolaitarum, quæ et ego odi. 7. Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicit Ecclesiæ: Vincenti dabo edere de ligno vite, quod est in paradio Dei mei. 8. Et Angelo Smyrnæ Ecclesia scribe: Hæc dicit primus, et novissimus, qui fuit mortuus, et vivit: 9. Scio tribulationem tuam, et paupertatem tuam; sed dives es: et blasphemaris ab his, qui se dicunt Judæos esse, et non sunt, sed sunt synagoga Satanae. 10. Nihil horum timeas quæ passurus es. Ecce missurus est diabolus aliquis ex ipsis in carcere ut temetini; et habebitis tribulationem diebus decem. Esto fidelis usque ad mortem, et dabo tibi coronam vite. 11. Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicit Ecclesiæ. Qui vicerit, non laetetur a morte secunda. 12. Et Angelo Pergami Ecclesia scribe: Hæc dicit, qui habet rhombphaem utraque parte acutam: 13. Scio ubi habitas, ubi est sedes Satanae; et tenes nomen meum, et non negasti fidem meam. Et in diebus illis Antipas testis meus fidelis, qui occisus est apud vos, ubi Satanas habitat. 14. Sed habeo adversus te paucam, quia habes illuc tenentes doctrinam Balaam, qui docebat Balac mittere scandalum eorum filiis Israel, edere et fornicari. 15. Ita habes et tu tenentes doctrinam Nicolaitarum. 16. Similiter penitentiam age, si quo minus veniam tibi cito, et pugnabo cum illis in gladio oris mei. 17. Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicit Ecclesiæ: Vincenti dabo manna absconditum, et dabo illi calculum candidum; et in calculo nomen novum scriptum, quod nemo scit, nisi qui accipit. 18. Et Angelo Thyatiræ Ecclesia scribe: Hæc dicit Filius Dei, qui habet oculos tangquam flammarum ignis, et pedes ejus similes arrichalco: 19. Novi opera tua, et fidem, et charitatem tuam, et ministerium, et patientiam tuam, et opera tua novissima plura prioribus. 20. Sed habeo adversus te paucam, quia permittis mulierem Jezabel, quæ se dicit prophetam, docere et seducere servos meos, fornicari, et manducare de idolothysis. 21. Et dedi illi tempus ut penitentiam ageret; et non vult penitente a fornicatione sua. 22. Ecce mittam eam in lectum; et qui moechantur cum ea, in tribulatione maxima erunt, nisi penitentiam ab operibus suis egerint. 23. Et filios ejus interficiam in morte, et scient omnes Ecclesiæ, quia ego sum scrutans renes et corda; et dabo unicuique vestrum secundum opera sua. Vobis autem dico, 24. et ceteris qui Thyatiræ estis: Quicumque non habent doctrinam hanc, et qui non cognoverunt altitudines Satanae,

quemadmodum dicunt, non mittam super vos aliud pondus; 25. tamen id, quod habetis, tenete donec veniam. 26. Et qui vicerit, et custoderit usque in finem opera mea, dabo ibi potestatem super Gentes, 27. et reget eas in virga ferrea, et tanquam vas filigii confringentur, 28. sicut et ego accepi a Patre meo; et dabo illi stellam matutinam. 29. Qui habet aures, audiat quid Spiritus dicat Ecclesiis.

1. ANGELO EPHESI ECCLESIA SCRIBE. — «Angelo,» id est Episcopo, ut dixi cap. I, vers. 20.

Ephesum, nobile emporium et metropolis Asiae minoris, Amazonum fuit opus. Ab his enim conditam esse tradidit Justinus, lib. II, et Plinius, lib. V, cap. XXXIX, licet Pherecydes, et ex eo Strabo, ab Antiochico, Codri Athenaeum regis filio, extructam tradidit in ha. «leberrimum fuit Diana templum, a toto Asia ducens annis edificatum. Ephesi predicavit Paulus ibique Timotheum Episcopum constitutum. Unde et ejus ad Ephesios exstat epistola, scripta 38 annis ante hanc Apocalypses.

Nota : Hec est prima Christi epistola, quam Episcopum Ephesi, et per Episcopum scribit totum Ecclesiam, ut patet cap. I, vers. 7, 11, 17, 24, ubi dicitur : «Qui habet aures audiendi, audia quid Spiritus dicat Ecclesiis.» Hinc moraliter Alcazar censem in hisce septim Episcopis notari septem conscientiarum genera inter Episcopos, aliosque fideles quolibet. Primum genus, est improbum, qui adiacter in sceleris ruit. Secundum, temeritatem, temeritatem. Tertium, eorum qui probatus sunt virtutis. Quartum, eorum qui in virtute imbeciles sunt, sed a Deo proteguntur, ac a tentationibus liberantur. Quintum, iassorum, eorum scilicet, qui ob lastitudinem in via Dei nonnulli retrocedunt. Sextum, timidorum, Septimum, imprudentium. Unde hos septem Episcopos comparat septem planetis. Sardonis enim erat ut Mars, audax et proeeps ad malum. Laodicenus ut Saturnus, piger ac esset. Smyrnensis velut Sol, virtutis eximiae, et omnia nubila superans. Philadelphius imbecillior, sed prosperioris fortunae, ut Jupiter. Ephesinus crat velut Mercurius, bonus et prudens, sed lassus, indeoque remissi ardoris. Pergamensis ut Luna, timidior : nam luna timorem creditur indero ita quibus dominatur. Thyatirense sicut Venus, imprudenter fervida.

Iaque has septem Epistolae esse velut septem Christi Pontificis summi decretales, quibus totum ecclae Jus Canonicum, doctrinae schellet ad mores spectantes, summa comprehenduntur, per quam hominum conscientiae informenter, et in vera sanctitate proficiant. Hoc ergo septem Episcopos Deum, quasi septem specula fidelibus constituisse, ut in quisque suam conscientiam et vita rationem possit contemplari, eamque vel corrigere, dirigere et perficere. Symbolice et propheticamente, Petrus Galatinus hic censem hisce septem Christi epistolis significari septem status et vicissitudines Ecclesie sibi invicem ex ordine successuras, quas ipso enarrat.

Queres quis fuerit hic Angelus, id est Episcopus, Ephesi? Respondet Lyranus communem esse sententiam, fuisse S. Timotheum, ad quem S. Paulus scriptis duas epistolos. Negat tamen id Ribera, ut et ipse Lyranus : Quia, inquit, Timotheus fuit vir sanctissimus : hic autem Episcopus Ephesi valde a Christo redarguitur. Verum id ipsum asserunt Aurelius, Viegas, Alcazar, Pererius hic, Magallanus proximum in epistol. ad Timotheum, et Baronius. Idque satis ex Chronologo evindit potest; nam hoc tempore non aliis fuit Episcopus Ephesi quam S. Timotheus: nam S. Paulus scriptis epistolam ad Timotheum, quasi ad Episcopum Ephesi, anno Christi 37; haec autem scriptis Joannes anno Christi 97. Timotheus vero obiit Episcopum Ephesi, anno Christi 109, qui fuit decimus Trajanus. Tunc enim successit ei in episcopatu Ephesino Onesimus, quem Philemoni scriptus commendat S. Paulus. Unde eodem anno, Christi 109, scribente ad Ephesios S. Ignatius, post Timotheum meniuit Onesimus, tanquam iam recentis eorum Episcopi. Errant ergo, qui ex Metaphrase contendunt Timotheum ante hac tempora sub Domitiano occisum esse. Nam post haec tempora S. Dionysius Areopagita plorosus suos libros scriptis, et inscriptis hinc Timotheo. Ad argumentum Riberae respondebo vers. 4.

HEC DICTI QUI TENET SEPTEN STELLAS. — De quibus dixi cap. I, vers. ult. Hinc incipit epistola Christi ad Episcopum Ephesinum, et sub ejus persona ad quemvis Pastorem et Praeclarum, in quo quicunque fidelem, qui in pristino charitatis ardore refrixit. Unde ut eum excitet et inflammet, initio ei in memoriam revocat vocacionem et celistinum gradus sui, q. d. Memento te voluntate esse a Christo, ut sis stella et lux mundi; cura ergo ut splendoris et fervore tuo mundo preluceras, memento te esse in dextera Christi, Christum in te jugiter oculum intenderes, velle te uti, quasi instrumento et face ad illuminandam Ecclesiam, ac convertendum Gentes. Vide ergo ne opus Christi impediatur, vide ne Ecclesie fulgorem obsecures, vide ne sis causa, cur multe anime per salvandae, tua tepiditate et negligenter pereant; has enim a te reponet Christus. Quocire ita age, ita vive, ita ferre, ut per te omnes glorificant Patrem qui in celis est, ut infideles et impios ad Christum traducas, tempidos accendas, strenuos et fervidos magis inflammas. Imitare Paulum dicentem : «Quis infirmatur, et ego non infirmor? quis scandalizatur, et ego non uror?» Il Corinthus cap. XI, vers. 29.

2. SCIO OPERA TUA ET LABOREM. — Vide laudes huius Episcopi apud Pererius, disp. 3 et 4.

Moraliter suo exemplo docet nos Christus, ut reprehensionem viti laude virtutis temperemus, ne nimis acerba accidat; sicut medici pilulas circumfumint saccharo. Audi Rupertus hic : «Notanda, inquit, dispositio sermonis quam artificiosa sit. Et priusquam emitteret auctoritatem reprehensionis, que laudanda erant, collaudavit; et post, ubi corripuit atque minas intentavit, rursus quod laudandum erat, laudavit. Ita reprehensionis amaritudinem, ne nimis offendaret atque exterveret, collaudationis dulcedine circumlimavit.» Eadem moderationem tenuit Christus Dominus in femina illa Samaritana arguenda. Nam imprimit eius in loquendo veritatem commendavit : «Bene dixisti», inquit, quia non habeo virum, Joan. IV, 18. Deinde ejus in vivendo interperantur reprehendit : «Quinque viros, inquit, habuisti, et nunc quem habes, non est tuus vir.» Tandem quas satis fuerit ejus veritatem semel commendasse, iterum commendat : «Hoc vere dixisti.» Subdit Ruperius : «Magnum hoc, inquit, et digno imitandum est magisterium spiritus Dei: corripere quidem ea, que emendatione indigent; sed inter corripendum, et prius, et posterius collandise, si quae bene dicitur, rati, rei acta ab eo qui in alius corripitur: quia tamen quoad fieri potest, teneatur benevolus; et non refutetur confusus, aut exterritus, audire non sustinet peccatoris animas.»

ET TESTANTI EOS, QUI SE DICUNT APOSTOLOES ESSE, ET NON SUNT, — examinasti, explorasti et redigisti eorum qui mentiuntur se esse Apostolos, cum sunt pseudopostoli. 3. ET SUSTINISTI PROPTER NOREM MEUM (perseveraciones et varias tribulationes), ET NON DEFECISTI. — Greco καὶ ιατρός; καὶ οὐνοί enim significat et laborare simpliciter, et in actu perfecto illa laborare, ut in labore deficitus et succumbas. Prior modo accipitur versus precedenti: «Scio opera tua et laborem, a greco καὶ; posteriori modo capitulare hoc loco. Quanquam Petrus Faber, lib. II. Agonist., cap. VIII, probabiliter suspectur in Greco hic esse mendum, et pro ιατρός; legendum καρκίνος. Non enim videtur Apostolus καὶ ιατρός; hoc versus, alter versus precedenti accipere. Unde et Aldianus codex novi Testamenti editus Venetiis anno 1518, et Roberti Stephani editus Parisiis anno 1546, et Basiliensis anno 1563, et Lingdunensis anno 1571, sic legunt: καὶ διὰ τὸ ιατρός; μεταπέμπει καὶ ιατρός; id est, et proper nomen meum laborasti, vel lassatus es et fatigatus, sed non defecisti.

4. SED HABEO ADVERSUM TE FAUCI, T. paucā delent Romanā et Graecā, ac Syris, qui verit: Sed habeo contra te propter tuum illud primum quod reliquisti; vel, ut Arabicus: Dimisisti ab te.

QUOD CHARITATEM TUAM PRIMUM RELIQUISTI. — Ambrosius et Haymo censem hunc Episcopum charitatem amississe, et fuisse in statu peccati mortalitis.

Verum quis eredat hoc de S. Timotheo? Preserterim cum hic ejus patientia, zelus et illustria opera non tantum praterita, sed et presentia commendentur? Melius ergo Ribera, Pererius, Alcazar et alii exponunt, q. d. «Primum charitatem,» id est primum illum charitatis fervorem «relinquisti.» Ea enim est humana infirmitas, ut qui magno spiritu cooperant servire Deo, sensim de ejus contentionibus remittant, languescant, lascent, tepecent.

Videtur ergo S. Timotheus, qui per 40 annos jam fuerat Episcopus Ephesi (fuit enim Episcopus anno Christi 57, et iam agebatur annus Christi 97, ut dicit vers. 4: ergo jam ab episcopatus exordio effluxerant 40 anni), nonnulli interpusse in predicando verbo Dei, in labore convertendi Ephesios: eo quod videlicet Judeos et Gentiles Diana Ephesiorum cultores sibi perfinacter obstiere; unde partis ex pusillanimitate et temere, partim ex prudentia humana, suggerente quod pacis causa oportenter remissus agere, ne nimio zelo magis rem Christianam turbaret, et infideles contra se suosque concinaret (uti Ephesi olim S. Paulo contigit), turba contra eum clamante: «Magna Diana Ephesiorum,» Act. xix, 34 memorat, de pristino evangelizandi ardore nonnulli remisit, fuisse hoc ejus peccatum veniale, non lethale. Sepe enim Prelati magis peccant per remissionem, quae specie prudentiae obrepit, quam per imprudentiam, quae sub specie zeli. Utrumque tamen vitium est, utrumque hic reprehenditur a Christo, prius in Episcopū Ephesino, posterius in Thyatirensi, inquit Alcazar.

Monitus ergo hic a Christo per S. Joannem Timotheum, remissionem suam correxit, et primum fervorem predicationis resumpsit, fervideque reprehendit eutores Diana, ideoque ab his martyrio est affectus anno Christi 109, die 24 januarii, quo die ejus memoria tabula sacris adscripta in Ecclesia quotannis recolitur.

Addit hec non dici soli Episcopo, sed et ejus Ecclesie Ephesina, ut dixi initio capituli. Fideles ergo Ephesi hic tepris arguntur in suo, et per suum Episcopatum, utpote in quem quasi in caput et pastorem omnium subditorum culpa, nota et reprehensionis redundat. Vulgo dicimus: «Non est peccatum in collegio, quod non faciat Rector.» Sic non est peccatum in parochia et diaconi, quod non faciat Pastor et Episcopus; ita Pererius, qui tamen non recte consel nullum hic fuisse Timothei culpan; sed omnem, que hic arguitur, fuisse Ecclesie et fidem. Proprie enim et primo culpatur hic Episcopus; alioquin et culpa fidelium fere sine tepe et culpa Episcopi esse negavit, ut docet S. Chrysostomus, hom. 38 in Moth.

Moraliter nota: Facile homo, etiam sanctus et perfectus, a primo fervore tepecent. Primo, quia animi est mobilis, mollis et inconstans. Secundo, quia difficile est et violentum potest difficultatibus et tentationibus, quod in dies occurruant, resistere.

Tertio, quia gratia in nobis est quasi in loco alieno, non naturali; unde natura nostra, nisi vis continua adhibeat, ad se et naturalia sua desideria redit. *Quarto*, quia habemus innotata concupiscentiam, que gratia et bono semper reluctatur, contra quam pugnare, et quasi adverso flumine, in quo fluctu remigare debemus.

Memorabile est dictum S. Bernardi, epist. 56 ad Richardum Fontanensem Abbatem: « Multo facilius, ait, reperias multos seculares converti ad bonum, quam unum quemplam de Religiosis transire ad melius. Rara avis in terris est, qui de gradu quem in Religione forte semel attigerit, vel parum ascendat. » Et S. Bonaventura: « Vidi multos, qui a seculo transuentes ad Religionem profercent, vitamque mutarunt: vix vidi, qui in religione post novitiam forventiores et perfectiores evaserint. » Quocirca ipse in Vita S. Francisci deo quasi rurum et mirum scribit cap. xiv. *Vita ipsius*, quod appropinquans ad finem vite, Christo per sacra stigmata « confusis cruci tam carne quam spiritu, non solum Seraphico amore ardebat in Deum, verum etiam sibi cum Christo crucifixio multitudinem salvandorum, id eoque se sumquaque corpus emortuum per civitates et castra faciebat circumevi, ut ad crucem ferendam ceperat, etiam in alterius manu colloocabo. Nam cap. i, vers. ult., candelabra exposuit Ecclesias. Hie autem dicuntur moveri de loco, id est de statu suo, cum ab uno capite, puta Episcopo, ad alium transferuntur, et in eius manu gubernando collocantur. Sic regna dicuntur moveri, mutari, et de gente in gentem transferri, cum rex et imperator mutatur, et ex alia gente suscitatur: tam enim corpus est in capite, quam caput in corpore: tam regnum est in rege, quam rex in regno: tam Ecclesia est in Episcopo, quam Episcopus in Ecclesia. Moto ergo et mutant capite, moveretur et mutant corpus: mutant rege, mutant res publica: mutant Episcopo, mutant Ecclesia.

Sie monachia Chaldeorum dicitur mutata et translata ad Persas, cum monacha factus est Cyrus; Persarum ad Graecos, cum monacha factus est Alexander; Graecorum ad Romanos, cum monacha factus est Augustus. Ita Rupertus, Hugo, Richardus Victorinus.

Unde possit rursum haec phrasis per hypallagen explicari hoc modo, q. d. Movebo candelabrum tuum de loco suo, hoc est, movebo te de loco candelabri tui, id est, amoebabo te ab Episcopatu Ecclesie, auferam tibi dignitatem quea ac gratiam, et dona Episcopalia, quibus praesides et profuges Ecclesie tue. Simili hypallage de demonibus dicitur Apoc. xii, 8: « Neque locus inventus est amplius eorum in celo, in celo. Aut potius « candelabrum » per metonymiam ponitur pro ipsa lucerna, seu candelula que in candelabro est sita. Hec enim similis est regi in solo, et Episcopo in cathedra sedenti. Unde in Scriptura lucerna significat regnum, et consequenter sacer-

tum omnibus diebus vita tua, nec assumas fiduciam, q. d. Fervorem, reverentiam et venerandam novitatem, toto tempore Religionis conserva, ac cave ne successu temporis fias liber et audas in loquendo, carpendo, murmurando, offendo, etc. Vide dicta Philipp. iii, 13, et Ephes. iv, 22, et Rom. xii, 2.

Speciatim vero Episcopum non debere tepeccare in concedendo, si pauci aut nulli convertantur, docet S. Chrysostomus, hom. 4 *De Lazar.* primo, exemplo fontium, qui semper scaturunt, licet nemo inde haerital: secundo, exemplo Ieremie, cap. xx, vers. 7, qui irrisus a Iudeis, jubetur tamen a Deo in concedendi: tertio, exemplo Christi, qui Judam fecit obstatum, admotum; quarto, qui qui boni sunt, saltem fiunt meliores, et qui jam non convertuntur, forte postea convertentur. Unde eidem Timotheo S. Paulus, epistol. II, cap. iv, precipit dicens: « Prædicta verbum, insta opportune, importune; argue, obsecra, impetu in omni patientia. »

5. *Sicut autem, VENIO TIBI, ET MOVEBO* (*Syrus, movebo*, scilicet illico et subito) *CANDELABRUM TUUM DE LOCО SUO*, — q. d. « Candelabrum, » id est Ecclesiam, a te auferam, nisi sis ejus caput et Episcopatum, eamque in alterius manus colloocabo. Nam cap. i, vers. ult., candelabra exposuit Ecclesias. Hie autem dicuntur moveri de loco, id est de statu suo, cum ab uno capite, puta Episcopo, ad alium transferuntur, et in eius manu gubernando collocantur. Sic regna dicuntur moveri, mutari, et de gente in gentem transferri, cum rex et imperator mutatur, et ex alia gente suscitatur: tam enim corpus est in capite, quam caput in corpore: tam regnum est in rege, quam rex in regno: tam Ecclesia est in Episcopo, quam Episcopus in Ecclesia. Moto ergo et mutant capite, moveretur et mutant corpus: mutant rege, mutant res publica: mutant Episcopo, mutant Ecclesia.

Sie monachia Chaldeorum dicitur mutata et translata ad Persas, cum monacha factus est Cyrus; Persarum ad Graecos, cum monacha factus est Alexander; Graecorum ad Romanos, cum monacha factus est Augustus. Ita Rupertus, Hugo, Richardus Victorinus.

Unde possit rursum haec phrasis per hypallagen explicari hoc modo, q. d. Movebo candelabrum tuum de loco suo, hoc est, movebo te de loco candelabri tui, id est, amoebabo te ab Episcopatu Ecclesie, auferam tibi dignitatem quea ac gratiam, et dona Episcopalia, quibus praesides et profuges Ecclesie tue. Simili hypallage de demonibus dicitur Apoc. xii, 8: « Neque locus inventus est amplius eorum in celo, in celo. Aut potius « candelabrum » per metonymiam ponitur pro ipsa lucerna, seu candelula que in candelabro est sita. Hec enim similis est regi in solo, et Episcopo in cathedra sedenti. Unde in Scriptura lucerna significat regnum, et consequenter sacer-

dodium; hoc enim est regnum sacerdotale, et sacerdotium regale. Hinc *Psalm. cxxxii*, 17, dicitur: « Illus producam cornu David, paravi lucernam Christo meo. » *III Reg. xi*, 36: « Filio autem ejus dabo tribum unam, ut remaneat lucerna David. » Movebo ergo candelabrum, id est lucerna, hoc est episcopatum tuum, « de loco suo, » puta a te, in quo jam consistit: ita Delrio, *Adagio 112.*

Secondo, Haymo, Thomas Anglicus, Dionysius et Ribera censent alter hic accipi candelabrum, quam cap. i, scilicet pro ipsa dignitate et gratia Episcopali, q. d. Auferam a te candelabrum, id est episcopatum tuum, quo profudges Ecclesias. Sic Elias et Henoch cap. xi, vers. 4, vocantur « duo candelabra » in conspectu Dei.

Hanc expositionem, licet in re cum prima coincidat, recte impugnat Alcazar, quod in his septem Episcopis semper ad visionem cap. i habeatur respectus; ergo coactus est hic alter accipere candelabrum quam cap. i, præsertim cum in hae ipsa epistola expressa fiat septem candelabrum cap. i, mentio vers. 4.

Tertio, Andreas Cesariensis exponit, q. d. Candelabrum, id est sedem Pontificum Epheso auferat et transferat eam in civitatem regiam, v. g. Byzantium, sive Constantinopolin.

Quarto, Ambrosius et Beda exponunt, q. d. Prævabo te mercede, quae Episcopo et Rectori Ecclesie pro tua cura et labore promissa est a Deo.

Quinto, Victorinus Martyr: « Movebo, inquit, candelabrum, id est, dispergam plebem tuam; » et Lyranus: « Obedientie, sit, tua subtraham subditos tuos; » et Andreas Cesariensis: « Nudabo plebem tuam gratia et protectione mea, eamque in fluctus et tempestates conjiciebam. » Sic et Alcazar censet hic Deum minari Episcopo pacis publicæ perturbationem (1).

Propriis enim et congrua, inquit, remissionis poena est, ut qua ratione existimat aliquis se quiete et tranquillitate fruistrum, remittendo scilicet aliquid de fervore et zelo, eadem res devoluta in maiorum civium seditione et fidem perturbationem: tum quia Deus justus quemque puni in eo in quo peccat: tum quia inter homines solet et remissione ducit oriri perturbatio militum: sicut ex adverso disciplina et severitate multo molius conservatur et augetur pax et obedientia. Ita fit ut Prelatus, dum parat quietem, inquietem parat, et dispergat plebs, et subdit a Prelati obedientie se subtrahant. Vulgo dicitur: « Ubi rigor, ibi vigor; ubi severitas, ibi auctoritas. » Sensus ergo est, q. d. Ex humana prudencia putabas te per remissionem difficultates et perturbationes effigiturum, et adepturum pacem et quietem; at ego te puniam, inducendo te in ipsam tentationem, quam per viam non bonam fu-

(1) Bossuetius et Alioli: A te amoebabo Ecclesie non men, lucenq; Evangelum ad alias gentes transferam. Christianum enim filium cuiuslibet lucere desinat, non ideo existinguatur, sed inferatur alio.

(2) Wetsteinus Nicolai nomen hic videtur grece positum Hebreico *βίλανος*, quo designatur falsus doctor, qui in clero domini dominatur, et spuras voluptes sectatur, populumque decipit. Nam *Νικόλαος* est ἡ μάρτυς τοῦ λαοῦ, et hebr. nomen *בִּילָן* a verbo *בְּלַע*, *penitus absorpsi* perdidit, et *בְּלַע*, *populus*.

giebas; plecam enim tuam negligentiam seditione et compunctione civium tuorum, quam certissime effugies, si non prudentiam humanam, sed mei consilii secutus, zelum exercuisse et spiritalem fervorem. Hic sensus valde moralis, prudens, et in praxi perutilis est. Sed primus sensus, ut simplexissimus et planissimus, ita maxime genuinus videtur. Non enim Ecclesie, sed ipsi Episcopo peccanti punitionem hanc intentat. Hoc est enim quod ait: « Si autem, venio tibi, et movebo candelabrum tuum. »

6. *ODISTI FACTA NICOLAITARUM.* — Quorum haeresis era licere forniciari, et promiscue uti feminis, etiam conjugatis. Vide S. Augustinum, *heresi 5*, et Clementem Alexandrinum, lib. III *Eccles.*, qui exusant Nicolaum, unum e septem primis Diaconis (a quo haeresis nomen et originem accepit), sed accusant eos, qui ejus dicta sinistre intellexerunt. *Iste*, ait S. Augustinus, cum de zelo pulcherrimi conjugis culparetur, velut purgandi se causa permisso festerit, ut eam, qui vellet, habere. Quod ejus factum in secundam turpissimam verum est, qua probatur usus indifferens feminorum. Ex hisce orti sunt Gnostici, heretici spurciissimi: Nicolaum tamen accusat turpitudinis Epiphanius, lib. I, *heresi 25*; Philastrius, *heresi. Nicolaitarum*; S. Hieronymus, epist. ad *Helioudor*, quod scilicet eum ordinatus Diaconus, ab uxore quam pulchram habebat, sese confinisset; postea tamen superatus concupiscentia, ad eam reversus sit; cumque ea de causa carperetur ab Apostolis, turpem haeresim excoegerit, scilicet necessarium esse ad salutem libidini operam dare. Nicolaum quoque accusanti Ireneus, Tertullianus, Hilarius et alii, quos citat Baronius, tom V, anno Christi 68. Recrudens Nicolaitarum haeresis et spurcie sub Ludovico Pio Imperatore, filio Caroli Magni; cui quia Ludovicus non tam strenue quam per erat, restitit, hinc post mortem penas dedit in Purgatorio per triginta annos, quibus exactis apparuit filio pariter Ludovico Imperatore opem et preces ab efflagellans, uti ex *Annal. Francie*, narrat Cardinalis Baronius, tom X, anno Christi 874 inchoante (2).

7. *QUIT SPIRITUS DICAT ECCLESIA.* — Quod enim dicit Episcopo Ephesino, hoc dicit ejus Ecclesie, et per eam certioris omnibus: « Quod vobis dico, omnia dico vobis. » ait suis Apostolis Christus.

VINCENTI DABO EDERE DE LIGNO VITE. — « vincenti, » scilicet Nicolaitas hereticos; item Paganos et tyrannos. Rursus « vincenti » mundum, carnem, diem, quomodo viceunt et vineunt Martires, Doctores, Virgines et Religiosi. Est enim generalis haec sententia, inquit Perierius.

Ita nec Christi verba pulchre adaptat B. Petrus Damiani S. Victorii Confessoris, prima septembri: « Ipsi enim, ait, nomen ex opere sortitus, ante visit, quam vincere nosset, nec quemlibet hostem, sed illum, de quo rara, et nunquam secura vitoria, » etc.

Ita vitam alterius S. Victoris Confessoris, 26 februarii, describens S. Bernardus: « Pugnavit, ait, fortiter, viriliter superavit, et sic denuo gloria et honore coronatur. Quonodo nemplo inglorios remansisset bellator fortis, humiliis Victor? Miror et stupeo infantem adhuc in utero, pavori fuisse pavendis diabolos, quippe ab ipsis precongitum, et jam tunc ex nomine designatum: nec vacuum nomen, ubi hostium fuga, et extorta confessio, vicitur concessit infantulo. » Et inferius: « Etenim in viro sobrium victimum, devoutum affectum; temulem mansuetudinem spiritus, castitatem corporis, oris custodiam, animi puritatem, ponere frequentius et modum linguis, dormire parcius, orare frequentius, commoneare nosmetipos psalmis, hymnis et canticis spiritualibus, diebus jungere noctes, et divinis laudibus occupare. » Haec enim fuerunt vitoriae S. Victoris, quae nos pariter victores efflicant et coronabant.

Tales Vincentes et Victores apud Gracos furent S. Nicetas, Nicander, Nicander, Nicetii, Nicenes, qui victoriam, nomine quasi omne pre-tulerunt; ven enim Graeci est victoria, *victoria et vixit*, etc., est victor. Talis fuit S. Nicanor Martyr Antiochiae, 29 augusti. Talis S. Nicander Martyr Melitensis sub Dioceletiano, 7 novembris. Talis Nicanor Martyr in Egypto sub Maximino, 3 aprilis. Talis S. Phocophorus Martyr in Egypto sub Numeriano imperatore, 25 februarii. Talis S. Nicetas Martyr in Lycia, 24 iulii. Talis S. Nicetas Gothus Martyr sub Athanarico, 15 septembri. Talis S. Nicetus, episcopus Viennensis, 5 maii. Talis S. Nicosthenus tribunus cum suis militibus, Martyr Cesareae, 21 maii. Talis S. Nicomedes Martyr Romanus, 15 septembri. Talis S. Nicon Martyr Antiochiae, 28 septembri. Tales multi ait hisc cognomines, et in palma consimiles, quos videre est in *Martyrologio*, indice apud Baronium. Ac imprimis SS. Victoria et Corona, Martyres illustres, 22 maii, de quibus eleganter ita canit Poeta Christianus:

Quam bene cum sancto quadrat Victore Corona!
Quam sua Victori jure Corona datur!

Talis denique fuit S. Ursula, que non unam, sed undecim milia coronarum meruit, qui totidem virgines ad virginitatis et martyrii gemmatas coronas proxevit; de quibus preclare idem Poeta:

Ursula aeternam pro teque tuisque corollis,
Credideris angelicas obriguisse manus.

His addende S. Digna et Emerita, virgines et martyres, 24 septembri, de quibus idem Poeta:

Quam bene convenientibus rebus sua nominata palmas
Fene haec Emerita est, altera Digna fuit.

Secundo, proprio ad rem propositam: « Vincit scilicet suam remissionem et torporem per veram penitentiam, ac seriam deliberationem resumendi pristina opera, et pristinum charitatis fervorom; in hoc enim culpaverat hunc Episcopum Christus, et ad hoc eum excitat proposito premio appositu, scilicet ligno vite, q. d. Si lastitudinem et torporem excutas, dabo tibi lignum vite, quo et primas vires recuperes, easque ita corrobores et confirimes, ut deinceps tibi in lis assitudo, vetustas et torpor non obrepant. Hoc enim fecisset lignum vite in Paradiso. Ita Ruperius et Alcazar.

Queres quodnam sit hoc lignum vite, quod hic promittit Christus? Respondent aliqui esse Christum, qui in Ecclesie Paradiso omnibus frumentis proponitur: ita Victorinus et Beda; Idque in Eucharistia, ait Rupertus et Anastasius Simula, lib. I *Hexameron*, tom. I *Biblio.* SS. *Patrum*; Paschasius, lib. I *De Corpore Christi*, cap. vii et viii, et Alcazar, qui addit Christum promittere hic suam operam et presidium per Eucharistiam, illis qui fortiter apud se statuerint pristina sua vota ac desideria instaurare, et antiquum studium et contentionem repetere, nec in virtutum exercitatione languescere: hosque enim Eucharistia, que est pauci vita, uti doceat Christus, *Joan.* vi, insta ligni vite corroborat, eisque animi vires confirmat, nec pristinum vigorum habescere putat, facitque hominem spiritaliter quasi immortalem, alacrem semper et vegetum. Ad hoc enim in hac natura corruptione, infirmitate et languore, Eucharistiam nobis dedit et reliquit Christus: quinimum virtute Eucharistie resurrexit ad vitam immortalem. Resurrectio enim et immortalia est effectus Eucharistie, ut si fuisset effectus ligni vite in Paradiso. Hoc est enim quod ait Christus, *Joan.* vi, 58: « Qui manducat hunc panem, vivat in eternum. »

Porro, licet omnibus dignae communicantibus id ipsum preset Eucharistia, proprii tamen, et longe amplius id praestat illis, qui cum hoc serio fervoris renovandi proposito ad eam accedunt. Cujus ratio est, quod sicut manna saporem summa cujusque desiderium convertebat, *Sep.* xvi, 21, ut qui in manna gustare vellet panem, panem saperet, non carnem; qui carnem vellet, carnem saperet, non pisces; qui pisces vellet, pisces saperet, non ova: ita pariter in Eucharistia qui humilitatem petit, humilitatem acceptit; qui charitatem, charitatem; qui seruum fervoris renovandi propositum, id ipsum quod petit consequitur: ita Alcazar.

Hoc est quod ait Psaltes, *Psalm.* xxi, 5: « Parasti in conspectu meo mensam adversus eos qui tribulant me. » Quem locum de Eucharistia accipiunt Theodoretus et alii passim, ac presertim S. Chrysostomus ibidem dicens: « Qui sunt qui vos tribulant? Suggestions imidi, cupiditates, delectationes secuti, honores; sed cum veniam

ad mensam potentis, tribulationes efficiuntur convolutiones, et ex mensa preparata proficimus ad frequentem Eucharisticam sumptionem Christianos horitatur S. Ignatius, scribens ad *Ephesios*: « Date operam ut crebrius congregemini ad Eucharistiam, etc., frangentes panem unum, quod pharmaceutum immortalitas est, mortis antidotum, vietumque in Deo conciliatis per Iesum Christum, medicamentum purgans vita, et omnia pellens mala. » Quocirca olim usque ad tempora S. Hieronymi, Romae et in Hispania fidices quotidie communicabant, uti ipse testatur scribens ad *Lucinum*, epist. 28, et epist. 30. Haec etiam de causa temporis persecutions in carcere apud Martyres Missas celebrabant; quin et filiales Eucharistiam parvicias domum deferebant, ut durante persecutione, ne sensim ex diuturnitate temporis molestiarum et tormentorum, in fide teperciserent, frequenter ejus sumptione vires rarepararent, constantiam solidarent, ac majori ardore ad novos agones et tormenta, ipsumque martyrum se compararent. Atque hinc, scilicet ex crebra et quotidiana communione, manavit illa S. Laurentii, Agnetis, Vincentii, Sebastiani et aliorum, equales, ignes et tyrannos irridenter fortitudine, aquae ac pro Christo morienti zelus et desiderium. Ita, ut alios tucaenam, S. Catharina Senensis quotidiana pene communione vires tam corporis quam animi reparabat, et ex ea fere sola vivebat, vix cibos corporales comedens. Tantum vero ejus in Eucharistiam erat ardor, tanta fames, ut, si quo die non communicasset, videbatur animam exhalatatur; mox vero ut communicaret, et spiritu, et corpore evadet uti valida, ut ingentes subiret labores et penitentias, ac cibos omnes humanos fastidiret, imo ad mensam quasi ad equileum, ad alimenta quasi ad tormenta accederet.

Secundo, magis genuine et plane, lignum hoc est fructu fel et beatitudine, indeque consequente immortalitas. Hec enim est immarcessibilis vita et gloria corona, quam suis fideliibus Christus promitti, q. d. « Vincenti dabo edere, » per contemplationem et fruitionem, « de ligno vite, » id est de divinitate beatorum, et dante gloriam immortalem, ut inchoate faciebat lignum, id est arbor vite in paradiſo, que erat huius figura et typus. Illico esse per secum clare patet cap. xxxi, vers. 2, ubi per lignum vite accipit hanc beatitudinem et gloriam immortalem. De ligno vite dixi *Gen.* ii, 9.

8. ET ANGELO SMYRNE ECCLESIE SCRIBE. — Est et secunda Christi epistola ad Episcopum Smyrenensem, et sub eius persona ad quosvis Episcopos et Christianos probatoe et perfecte virtutis: ait Alcazar.

Porro Smyrna urbs est Ioniae in Asia, de qua Strabo, lib. XIV: « Cum Lydi, ait, evertissent Smyrnam, circiter annos quadringentos in vicem modum mansit habitata; postmodum Antigonus

non hoc sicutum dilexerunt, sed eum, qui pro ipsis et pro nobis mortuus est, et a Domino resuscitatus. Cum potestis benefacere, nolite deficere. » Et infra: « Deus autem et Pater Domini nostri Jesus Christi, ipse sempiterius pontifex, Dei Filius, Christus Jesus edificet vos in fide et veritate, et omni mansuetudine, et sine iracundia, in patientia, et longanimitate, et tolerantia, et castitate, et deo voluntate, et partem inter Sanctos suos, et nobis vobiscurum, et cum omnibus qui sunt sub celo, qui credituri sunt in Dominum Iesum Christum. » In coeleste pectus, coelestia exhalans virtutum suarum.

HEC DICIT PRIMUS ET NOVISSIMUS, QUI FUIT MORTUUS, ET VIVIT. — Vide de his ea que dixi cap. I, vers. 18. Refracta haec S. Polycarpo, q. d. Scio te tribulari, agi ad mortem et martyrium; sed constans esto, intuere me quasi speculum: in occulis sum, et resurrexi, ita et tu occidaris, nec me que ingenti gloria resurges.

SIC TRIBULATIONE TUAM (quam pateres a persecutoribus infidelibus), ET PAUPERATEM TUAM. — Aliqui intelligent pauperatem spiritus, de qua dicitur Matth. v: « Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum celorum. » Secundo, ali qui intelligent inopiam et penuria rerum temporaliarum, humanorumque prasidiorum. Olim enim Episcopi erant pauperes: nequum enim episcopatus erant dotati. Tertio et optimo, per pauperatem accepit eam, ad quam redigebatur expollatione et amissione suarum facultatum. Hanc enim fides tunc passos esse patet ex S. Paulo, Hebr. x, 34: « Rapiam honorum universorum cum gaudio suscipietis. » Hic enim paupertas jungitur tribulatione, id est persecutione; ergo ad eam spectat: ita Richardus, Primasius, Aretas, Rupertus, Ticonius, Beda et alii.

Sed dives ss — in Deo, Dei confidentia, praesidio et providentia, iursum, « dives es » gratia et bonis spiritualibus. S. Iacobus, cap. II, vers. 8, ait: « Divites in fide; » Eccles. XLIV, 6: « Homines divites in fide; » et I Timoth. VI, 18: « Divites in bonis operibus.

Addit: « Dives est cui nihil debet, qui est ad tempora, et sua paupertate contentus, iuventus.

Vere Seneca, epist. 2: « Honestas, inquit, res est hæc paupertas. Illa vero non est paupertas, si laeta est: cui enim cum paupertate bene convenit, dives est; non qui parum habet, sed qui plus cupit, pauper est. » Et epist. 17: « Si vis vacare animo, aut pauper sis oportet, aut pauper similis. » Et epist. 16, laudat illud Epicurus dicendum: « Si ad naturam vives, nunquam eris pauper; si ad opiniones, nunquam eris dives: exiguum natura desiderat, opinio immensus. » Et epist. 18: « Nemo est deo dignus, quam qui opes contempnit, quarum possessione tibi non inferisco, sed efficerem volo ut illas intrepide possideas. » Vide dicta I Timoth. VI, 6.

Denique pauper es in terra, sed dives in celo:

ibi enim multas habes repositas opes. Pulchre S. Augustinus, et ex eo Beda in illo loco *Il Corinthus*, cap. VIII, *Christus propter nos egenus factus est*: « Omnes ergo, inquit, boni fideles divites sunt; nemo se contemnat, pauper in cella, dives in conscientia securior dormit in terra, quam auro dives in purpura. » Et S. Hieronymus ad *Heliadum*: « Affatim dives est, qui cum Christo pauper est. » Et ad *Pammachium*: « Plus debet prestat Christi discipulus, quam mundi Philosophus, glorie animal, et popularis aure, atque rumorum venale manipulum; ut Crates et alii, qui opes in mare abiecierunt, ut liberius philosopharentur. Christiano philosopho, id est Religioso, « Christus sit omnia, ut qui omnia propter Christum dimiserit, unum inveniat pro omnibus, et libera possit vocem proclamare: « Pars mea Dominus. » Sic S. Hilaryon, ad idem Hieronymus, « accensus fiducia pauperis conscientia letabatur in eo, quod nihil haberet saeculi, et quod ab aequali mendicus putaretur. »

Vere et patetice S. Hieronymus historiam S. Pauli primi Eremitae pauperis et seminandi, in mundo eremo viventis et morientis, ita concludit: « Libet in fine opusculi eos interrogare, qui sua patrimonia ignorant, qui domos marmoribus vestiunt, qui uno filo villarum insunt predia: huic seni nudo, quid unquam defuit? Vos gemmabitis, illi naturæ concavis manibus satisfecit. Vos in tuniciis aurum textis, illi ne vilissimum quidem instrumentum habuit manipuli vestri. Sed est contraria illi quidem pauperculo paradiseus patet, vos avaros gehenna suscipiet. Ille vestem Christi, nudus liet, tamen servavit: vos vestiti seridis, indumentum Christi perdidisti. Paulus vilissimo pulvere cooperitus jacet resurrecturus in gloriam: vos operosa saxi sepulcra premunt, cum vestris opibus arsuros. Parcite, queso, vobis: parcite saltem diutius, quam amastis. Cur et mortuos vestros auris obvolvitis vestibus? Cur ambitio inter luctus lacrymasque non cessat? Aut cadavera, divitum nisi in serico putrescere necepsit? Obscoeno, quicunque haec legit, ut Hieronymi peccatoris meminerint; cui si Dominus optionem daret, multo magis eligenter tunicam Pauli cum meritis eius, quam regum purpuram cum penitus suis. » Idem sensit et sensus S. Augustinus, lib. I *De Civitate*, cap. V: « Da, ait, temporalia, acceperit aeterna; da terram, acceperit celum. »

BLASPHEMARUM AB HIS, QUI SE DICUNT JUDIOS ESSERE, ET NON SUNT. — Blasphemari idem est quod *blasphæma*; id est infamia, viluprium, probrum; sed usi Ecclesiastico sumitur pro convicio jactato in Deum vel Sanctos: subinde tamen in Scriptura generatim capitur in propria significacione, ut blasphemare sit idem quod infamare, convicari, calumniari. Sic Paulus ait ad Titum III, 2: « Admonit illos, etc., neminem blasphemare. » Et I Cor. IV, 13: « Blasphemamur et obsecramus. » Sic Goliath dicitur blasphemasse Israel, I *Paralip.* XX, 7. Si-

Deus ait se audisse « opprobrium Moab, et blasphemias filiorum Ammon, qui exprobaverunt populo, » Ezech. x, 13. Et Isaia 11, 7: « Nolite, ait, timere opprobrium hominum, et blasphemias eorum ne metuatis. » Communiter tamen accipitur pro convicio in Deum vel Sanctos. Sic Justinianus Imperator in *Authenticis Constit.* 77, ait: « Fames, terra motus ne pestilencias ab irato proper blasphemas Deo immitti, quando ultimo supplicio extirpandas. » Unde S. Ludovicus, rex Gallie, sanxit ut blasphemantis lingua ferro candente aduteretur. Utroque modo hic capit. Senus ergo est, q. d. « Blasphemaris, id est injuria facessens, et non fidelis et pius, sed quasi legis et Iudaismi hostis, utpote Christi ascela, impius et execrandus existimari ac diceris a Judeis, qui se veros esse religionis Deique cultores mentiuntur. Hi enim non sunt veri Judei, id est Deum confidentes et coleentes, uli fuerint Judas, a quo dicti sunt Judei, aliique patres eorum, quia hi Christum perseguuntur. Nam, ut ait Apostolus, Rom. II, 28: « Non qui in manifesto, Judeus est; sed qui in abscondito, Judeus est. » Ille scilicet verus Judeus, Deique cultor et confessor est, « cuius laus non est a hominibus, sed ex Deo est. » Prima enim Christianorum persecutio a Judeis, et per Judeos, qui Gentiles contra Christianos accedebant, est suscitata. Unde toties in *Actis Apostolorum* Iudei Paulum persecuti leguntur.

Præclare S. Augustinus in *Sententias*, num. 32:

• Omnes, ait, qui in Christo pie volunt vivere, necesse est ut ab impiis et dissimilibus patiantur opprobria, et despiciantur tanquam stulti et insanii, quia presentia bona perdunt, et invisibilis sibi profutura prominunt. Sed haec despicio et irrisio in impios retrorsebuntur, cum et abundanta eorum in egestate, et superbia transierit in confusionem. »

10. **MISSURUS EST DIABOLUS ALIQUOS EX VOBIS IN CARCEREM.** — Ex his fuit Germanicus Martyr, qui feris et bestiis objectus, inmo ultra objecti sepsum; Plonius, qui clavis confixus est; Polycarpus, qui ignis traditus; et ali plures, de quibus Ecclesia Smyrnensis circularem scripsit, epistolam lectu dignissimam, que existat apud Eusebium, lib. IV *Histor.*, cap. xv, in qua describentes constantiam Martyrum in perferendis doloribus, inter alia dicunt: « Stupebant circumstantes flagris eos ad intimas usque venas et arterias dilaceratos, ita ut secreta illi corporum penetrata, viscera et membra patefacta viserentur; deinde et conchas marinas et actus quosdam obeliscos Martyribus substratos, et omne genus suppliciorum et tormentorum illatum, ac tandem eos bestiis ad tormentum tradiditos cernentes. »

Ur TENTEMINI, — id est, variis cruxibus et cruciatis probemini. Vere S. Gregorius, hom. 9 in Ezech. : Abel, ait, fieri non valet, quem Cam malitia non exercet. » Et S. Augustinus, in *Psalm.* LV: « Non putetis, ait, gratis malos esse in hoc

mondo, et nihil boni de illis agere Deum: omnis malus, aut ideo vivit, ut corrigatur; aut ideo vivit, ut per illum bonus exerceatur. »

ET HABEBITIS TRIBULATIONEM DIEBUS DECEM. —

« Decem, » id est, omnibus diebus vita. « Neque enim gaudii locus est, ubi vita hominis tota est tentatio: » ita Primasius, Beda et Rupertus, Denarius enim in *Decalogico* et alibi significat universitate, capitunque pro omnibus.

Secundo, Andreas Cesariensis, Aretas et Alcazar: « Decem, » id est pacis, « diebus. » Similiter enim modo decem pro pacuis capitum *Numer.* XI, 19, licet alias, ob circumstantiam, decem sumatur pro multis (1).

Tertio, Beda, Haymo, Lyranus et Joachim putant hic significari decem persecutions Christianorum per Romanos Imperatores excitas, quae numerantur a Nerone usque ad Diocletianum.

Quarto, Lyranus, q. d. « Decem diebus, » id est, perfectam habebitis tribulationem: denarius enim est symbolum perfectionis.

Quinto, idem Lyranus: « Decem diebus, » id est, inquit, decem annis.

Sexto, S. Ambrosius: « Decem diebus, » quia, inquit, haec ista tribulatio pluribus diebus et mensibus duret, decem tamen diebus erit atrocissima.

Septimo et optimo, Pererius et Ribera: « Decem, » id est multis, « diebus. » Sic Job ait cap. XIX, vers. 3: « En dieces, » id est saepe, « confundit me. » Numer. XIV, 22: « Tentaverunt me jam per decem, id est per multis, « vices. » I Reg. cap. I, vers. VII: « Numquid non ego melior tibi sum, quam decem, » id est multi, « filii », et proximi alibi.

ETTO FIDELIS USQUE AD MORTEM, ET DABO TIBI CORONAM VITÆ. — Aeterna felicitas dicitur corona. **Primo**, quia datur certantibus et vincentibus. Aliud enim ad pugiles, athletas atque luctantes in stadio vel agone, v. g. Olympico, ut dixi I Cor. cap. IX, vers. 25. Ita S. Augustinus, lib. I *De Agone Christiano*. In cuius rei typum voluit Deus Heros armatos per actes et turmas in terram promissum procedere. Unde Cantic. VII, haec Ecclesia et fideli corona et gloria assimilatur palma. « Statuta, inquit, tua assimilata est palma; » id est ob tres causas, ait ibidem Beda. **Primo**, quia palma quo magis premuntur, eo magis assurgit: ita et athleta Christi. **Secondo**, quia palma inferius aspera est, superius pulchra, et fructibus suavis: ita et pugil Christi. **Tertio**, quia palma manus victoria ornamentum est.

Secondo, quia corona rotunda significat perfectionem et complexum bonorum omnium et gaudentiarum, principio et fine carente instar circuiti et coronæ.

Tertio, quia pretiosissima est instar corona.

(1) Ha Bossuetus et Rosenmullerus, qui ait: Est consolatio ex brevitate temporis.

gemmis exornata, juxta illud *Psalm. xx* : « Posuisti in capite ejus coronam de lapide pretioso. » Huius coronae duodecim gemmas e sacris Litteris recenset *Viego Comment. secundo*. Pulchra de hac corona dixi *Isaiæ cap. LXI*, vers. 40, et *cap. LXII*, vers. 3.

Porro vocatur corona *vita*, ut significetur Santos, qui pro Christo vitam posuerunt, et occisi sunt, non amissis vitam, sed eam in meliorem commutasse; apłissime enim respondet morti pro Christo tolerante, vera vita premium : ita *Richardus Victorinus* et *Abbas Joachim*, cuius hæc sunt varba : « Corona vita promittitur, quia si qui dominant vitam Deo, cum triumpho pretiosis mortis peruenient ad veram vitam ; quoniam ut can servare possint in regno, eam in exiliis perdeantur, juxta illud *Joannis XII* : Qui amat animam suam, perdet eam ; et qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam eternam custodit eam. »

Secunda, « vita », quia gloria eorum et gaudium semper vivet, ipsique semper vigeat, et florebunt in eternum, nunquam senescent, nunquam deficiunt, nunquam fatigabuntur. Unde haec vita et gloria a *S. Petro, epistola I*, cap. vi, vocatur « immarcessibilis » ; et a *S. Paulo, 1 Cor. ix*, 25, « incorrupta. »

Tertia, quia vita delicias, gloriæ, sapientiam et omne beatum : hoc enim ex ha vita promittant. Hanc ergo coronam vitalem immensam et eternam suorum oculis objicit Christus, ut jugiter in eam intuentes generose et constanter superrent quevis acerba et adversa, atque in eum amore fideles maneat usque ad mortem et crucem. Inter alios has in re illustris fuit *S. Agatha* virgo et martyr, quia miris modis tentata, corone avida, fideli manit Christo spuso suo usque ad mortem. Erat ipsa nobilissima, diuina, honestissima et pulcherrima, ita ut *Præses Quintianus* ejus amore captus non tam judicem ageret, quam amassem ; sed frustra. Quocirca tradidit eam Aphrodise, ut eam suis lenocinibus flectebat : cumque illa quasi Siren nocte et die Agathæ voluntates et delicias oceineret, Sanctæ quasi surda mentem totam in Christo defigebat. At cum illa finem sollicitandi non faceret, respondit tandem Agatha : « Tuas voces tuæque lingua, non ut tuam, sed ut cacodemonis, qui hebi suggestum, organum et lingua accipio. Sed scito te tempus et operam perdere, ac surdo canere. Ego enim ita defixa et firmata sum in amore Domini mei Jesu Christi, tuncque constans in voto virginatus quod ei nuncipavi, ut per ipsum gratiam plane confidam, quod prius sol perdet suos radios, ignis calorem, tunc candorem, quam ego mutem meam voluntatem et propositum. Preparat Quintianus leones, succendat rogum, distendat equoleos, aperiat portas inferorum, si potest, omnemque demonum vim et tormenta contra me concitet, libens et lela omnia exceptam, ut moriar Christiana et virgo. Nullam Quintianum violentiam timeo,

quia scio me Deo, cui corpus et animam corporaevi, cordi esse et curae. » Quocirca Aphrodise renuntians dicta gestaque Presidi : « Facilius, ait, est lapides mollire, aut ferrum in plumbum convertere, quam Agatha mentea a Christi amore et castitate dimovere. Ego enim et filiae meæ ipsos trinita dies, noctu diuque assidue ejus animum pulsavimus, nunc blandiendo, nunc minando, nunc terendo, nunc promittendo ; sed illa immobilis manet ut adamus. Omnia enim que sub celo sunt, proper Christum, non pluris facit quam pulverem terra quem pedibus calcat, imo peridia et pernox non aliud cogitat, non aliud somniant, quam ut moriatur pro Christo. » Quintianus ergo Agatham accersens, omnes adhibuit artes, omnes machinas, ut eam necereret. Cui Sancta : « Ego extra Christum nec vitam, nec salutem, nec quod alius opto aut desidero. Non est quod spes, o Quintiane, mea tua sevitia percelere. Scio enim non esse cervam, quantunq[ue] uahelam et stibendum, que ita desiderat aquam limpidam, ut ego desidero et silio tua tormenta, ut per ea Christo uniar euæque amplectar. Ergo strigere si libet in me ferrum, ecce collum meum ; si flagella, ecce humeros ; si ignis, en totum meum corpus, excrucia uti mavis. Ure, seca, ligia, stringe, diringe, lacera, transfige, macula : quanto in crudelius serveis, tanto malus in me beneficium conferes, tanto gloriar et gloriros ero dulci meo sposo. Quid tardas ? quid moraris ? Expedi flagra, gladios, cruces, castastas, ignes, leones. Stienti animo omnis hora nimis longa est mora. » Dixit et prestidit. Nam mamilles torticatum et precacionem, festas, ignes, ardentes laminae aliquæ dira tormenta genere quasi ludibriu[m] sustinuit, moriensus martyr in celum evolavit. Tanti dum feminæ facti.

Simili modo Christus hanc coronam vita proposuit *S. Vitali Martyri*, de quo *S. Ambrosius*, qui ejus et *S. Agricola* reliquias Bononiae inventi, ita scribit *epist. 53* : « *S. Vitalis* (ita dictu[m], quasi per istius vita contemptum, aliam vitam que eterna est, sibi compararet) cum a persecutoribus ut Christum negaret, impetreret, et ille constantius confiteretur, adeo omni tormentorum genere cruciatus est, ut nullus in corpore ejus sine vulnere esset locus. Quare hanc ad Dominum oratione effudit, dicens : Domine Jesus Christe, salvator meus et Deus meus, iube suscipi spiritum meum, quia jam desidero accipere coronam, quam sanctus angelus tuus mihi ostendit. Et, completa oratione, emisit spiritum. »

11. QUI VICTERIT, NON LEDETUR A MORTE SECUNDAM — id est, a peccato, quod animam separat a simili vita, id est, a gratia Dei : ita *Rupertus* et *Albertus Magnus*. **Secunda** et genuina, mons prima est, qua corpus in hac vita moritur, de qua paulo ante dixi : « Esto fidelis usque ad mortem. » **Mors secunda** est, qua anima et corpus semper moriuntur in inferno, ubi sunt dolores majores,

quam in morte corporali ; et tamen nunquam sunt mortua. Id ita esse patet ex *cap. XX* et *xxi*, ubi dicitur : « Pars illorum erit in stagno ardenti, igni et sulphure, quod est mors secunda. » Ita *Victorinus*, *Andreas*, *Beda*, *Lyranus* et *Haymo*, qui tamen mortem primam putat vocari non mortem corporis, sed animas per peccatum. Idem ergo hic dicit Christus, quod *Math. x*, 28 : « Nihil timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere ; sed potius timete eum qui potest et animare et corpus perdere in gehennam. » Mors ergo prima est corporis, mors secunda est gehennæ (1). Hinc mortis stimulus est efficax ad certamen et victoriam, unde eos usus est *Xenophon*, dum *Graecos*, ut contra Persas fortiter diligenter, inquit : « Qui suos, inquit, videtur cupi, strenuum se præbeat ; qui vivendi cupiditate tenetur, in vincere contendat : victori enim hostium cedes et spolia, victo mors est proposita. » Ita refert ipse lib. III *De Expeditionibus*.

ET ANGELO PERGANI SCRIBE. — *Pergamus*, vel pergamum, clarissima fuit urbs Asia vel Troadis, quam *Silenus* fluvius intermet, a qua *Claudius Galenus* medicorum princeps ortum duxit. Hinc eadem urbs Troja vocatur. Unde *Virgilius*, lib. II *Aeneid.* : « Trojan incensam, et prolapsa Vide Pergama. » Mortuus est *Pergami* *P. Scipio*, vir nobilissimus, teste *Cicerone*, oral. *pro Flacco* Inde *Lavinia* *Pergama* in Italia, de quibus *Silius*, lib. XIII.

Jam Phryxi condecorat *Lavinia* *Pergama* victor, Armaque Laurenti ligebat Trojici luceo.

Sic vocat *Lavinium* oppidum in *Latium* ab *Aenea* conditum.

Pergami rex fuit *Attalus*, qui a populo Romano donus eo regno, cum liberis non habebat, populum Romanum heredem fecit. Membrane quoque reperiuntur *Pergami*, at *Varro*, que inde dicta sunt *Pergamene*, quibus olim pro papyro et charta utebantur.

Est tertia Christi epistola ad *Episcopum Pergamenum*, et sub ejus persona ad fidiles aliqui laudabiles, sed in eo reprehensiles, quod spiritualem pugnam reformident, at *Alcazar*.

Quares : quis fuit *Antipas*, id est *Episcopus Pergami*? Respondent *Aureolus* et *Lyranus* fuisse *S. Carpum*. Hunc enim constat fuisse *Episcopum*, et *Pergami* martyrio coronatum sub *Antonio imperatore*, ut patet ex *Eusebio*, lib. IV *Histor. xv*. Verum *Eusebius* ibi tantum asserit *Carpum occisum Pergami*, non autem ibidem fuisse *Episcopum*, *Hursom* *Martyrologium Roman.* 43 aprilis, *S. Carpum* *Martyrem* vocat *Episcopum Thyatiræ*,

(1) *Mortis secundæ* mentio septem fit apud *Chaldeum Paraphrastem* et *Rabbinos*. *Targum Hierosol.* in *Deut. xxxi*, 6 : « *Vivat Ruben in hoc secundu[m]*... *et moriatur morte secunda*, qua moriuntur *in mundo futuro*, »

Multa loca alla similia collegit Wettsteinus.

non *Pergami*. Ergo quis fuerit hic *Episcopus non liquet*. Ita *Pererius*, *Alcazar* et alii.

HEC DICIT QUI HABET RHOMPHÆM, — id est gladium, de quo dixi *cap. I*, vers. 16. Hoc symbolo significat, primo, timendum esse, non Cesarem persecutorem, sed Christum, qui animam et corpus sua rhomphæm dissecare et perdere potest. Secundo, Episcopum imitare debere Christum, ut animos et audacter rhomphæm verbi Dei contra Nicolaitas, vers. 18, aliasque hereticos vivit, illisque bellum acre inferat : ita *Joachim*, *Alcazar* et alii (2).

Notat *Pannonus* in hoc gladio Christi respici et aliud ad angulum, qui evaginato gladio contra *Balaam* stetit, eumque voluit occidere. *Num. xxix*, 23 ; unde subdit : « *Habes tenentes doctrinam Balaam.* »

33. SCIO UBI HABITAS, UBI SEDES (græco οὐδὲ) ET SATANE. — Ubi sollicit Satanas partim per gentes, partim per Nicolaitas dominatur. » *Pergamus*, inquit *Aretas*, idolatriæ dedita erat supra caeteram Asiam (3). » Unde in ea magna fuit persecutio Christianorum, ut patet ex martyrio *Antipæ*, de quo sequitur, et ex *Eusebio* loco citato. Atque hec fuit causa timoris et pusillanimitatis Episcopi *Pergamensis*, ut Nicolaitis se opponere non auderet, de qua reprehenditur a Christo vers. 13.

ET IN DIEBUS ILLIS (fuit et claruit) ANTIPAS TESTIS MUS FIDELIS, QUI OCCIDUS EST APUD VOS. — Laudat Episcopum *Pergamensis* in fide constantiam, q. d. Tu, o Episcope, ne hoc quidem crudeli spectaculo et martyrio Antipæ in fide et constantia nutasti ; sed potius fortior et solidior evasisti.

Antipas, seviente in Christians Döttianiano, Episcopum *Pergameni*, publice Christum predicabat, demonesque faleri coegit, quod a se per Christi nomen invocatum fugarentur. Hinc a Praefecto urbis captus, tractusque ad Diana templum, et in boven æneum multa igne candeente coniectus, laudans et gratias agens Deo quod si hoc se agone et laurea martyri dignatus esset, in columna Martyr evolavit sub annulo Christi 93, Döttiani decimū : quando et *S. Joannes* captus in Asia, Romamque ductus, in fervens oleum demissus, cum salvis et illas evasisset, in exilium relegatus est : ita *Aretas*, *Metaphrastes*, *Baronius* et *Pererius*. Vide martyrium Antipæ apud *Surium*, die 11 aprilis. Porro hos aeneos in quo crematus fuit Antipas, *Pergamo* translatus est Constantiopolim, et collocatus in templo Apostolorum, at ex Cedreno Baronius, « *anno Christi 330*. »

14. HABES ILLIC TENENTES DOCTRINAM BALAM. — Nota : *Balaam* ariolus vocatas a *Bala*, rege *Moab*,

(2) *Tertio* et potius describitur hic Christus tanquam is, qui omnium, etiam intimum in homine exactissimam facti dissimulationem, et omnia rimatur.

(3) Regnavit illi Satanas imprimis in idolo *Asculapii*, Tacitus, *Annal. III*, 63 : « Apud *Pergamum* *Asculapii* competunt asylum. »